

МЕХАНІЗМ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ПРОЕКТІВ

Т.В. Гільорме, кандидат економічних наук. Т.В. Хруцова.
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

© Гільорме, Т.В., 2015.

© Хруцова, Т.В., 2015.

Статтю отримано редакцією 27.03.2015 р.

Вступ. Незворотне вичерпання світових вуглеводневих запасів, зростаюча ціна на енергоносії, проблеми екологічного забруднення навколишнього середовища змушують більшість розвинених країн формувати свої енергетичні стратегії, спрямовані на розвиток альтернативної енергетики. Не є винятком і Україна, яка задовольняє власні потреби в енергоресурсах на рівні 50%, тобто всі інші ресурси доводиться імпортувати [1]. У новому тисячолітті в Україні активно розвиваються проваджені проектів систем енергозабезпечення на основі використання альтернативних джерел енергії. З упровадженням економічних механізмів стимулювання виробництва технологій генерування енергії з альтернативних і нетрадиційних джерел, застосування енергозберігаючих матеріалів і техніки, які були передбачені Податковим кодексом України, та стимулюючих зелених тарифів суб'єкти господарювання активізували свою діяльність у цій сфері. Актуальність розроблення стратегій зменшення загроз енергетичній безпеці України є безперечною, особливо коли рівень енергоспоживання країни є одним з найвищих у Європі.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання ефективного використання енергетичних ресурсів вивчалися багатьма вченими-економістами як вітчизняними, так і закордонними. Так, Д. Бондаренко у своїх дослідженнях аналізував досвід Китаю у формуванні механізму активізації інноваційних проектів енергоефективності на національному рівні та можливості запровадження позитивного досвіду для вітчизняних підприємств [2]. Д. Горбач запропонував концепцію «енергофутуризму» у формуванні енергоменеджменту підприємства [3]. О. Суходоля дослідив забезпечення інноваційних процесів в енергозбереженні [9, с. 86]. В. Шевченко запропонував концептуальні засади інноваційного механізму енергозбереження на підприємстві [10]. Віддаючи належне науковому доробку та практичній значущості отриманих результатів, слід зазначити, що певне коло завдань методологічного забезпечення впровадження відновлюваної енергетики як об'єктивного підґрунтя стратегічного енергетичного планування суб'єкта господарювання залишається розробленим недостатньо, потребує поглибленого теоретичного обґрунтування напрямів та можливостей адаптації світового досвіду щодо механізму пільгового оподаткування енергозберігаючих проектів.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз запровадження механізмів пільгового оподаткування (зеленого тарифу, екологічного податку тощо) при запровадженні стимулювання розвитку альтернативної енергетики на різних ієрархічних рівнях економіки: макrorівні (національна економіка) та мікрорівні (суб'єкти господарювання).

Основний матеріал і результати. У всьому світі спостерігається підвищений інтерес до використання в різних сферах економіки нетрадиційних відновлюваних джерел енергії. Рушійною силою цього процесу є зміни в енергетичній політиці країн із структурною перебудовою паливно-енергетичного комплексу, пов'язаною з екологічною ситуацією й переходом на енерго- та ресурсозберігаючі технології в енергетиці, промисловості, житлово-комунальному господарстві тощо.

Шляхом запровадження економічних стимулів держава надала необхідний імпульс суб'єктам господарювання, сприяючи активізації діяльності у цій сфері, й насправді створила нову, високотехнологічну галузь української економіки, що має високу додану вартість, створену в Україні, галузь, яка успішно може конкурувати на світових ринках [9, с.18]. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» [6] для стимулювання виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, застосовуються економічні важелі й стимули, передбачені законодавством про енергозбереження та охорону

довкілля, з метою розширення використання альтернативних джерел енергії. Стаття 16 Закону України «Про енергозбереження» [8] встановлює, що стимулювання енергозбереження здійснюється, зокрема, шляхом: надання податкових пільг підприємствам-виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання для використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії; надання податкових пільг підприємствам, які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних і поновлюваних джерелах енергії.

Проведено аналіз економічних механізмів при впровадженні енергозберігаючих проектів суб'єктів господарювання на основі використання альтернативних джерел енергії (табл. 1).

Таблиця 1

**Механізм стимулювання щодо забезпечення просування новітніх енергозберігаючих проектів у промисловій та житлово-комунальній сферах країн
(складено на підставі робіт [2, 3])**

№ з/п	Країна	Заходи
1	Німеччина	Компенсація від уряду (всі оператори сонячних батарей, одержують від уряду компенсацію у розмірі 50 – 52 євроценти за кожен вироблену кіловат-годину електроенергії).
		Низькі тарифи (для вітрових генераторів і гідротурбін збереження таких тарифів протягом наступних 20 років).
		Позики на пільгових умовах.
		Організація і проведення конкурсів з реалізації енергозберігаючих кредитів, надання пільг в оподаткуванні та отриманні кредитів.
2	Польща	Податкові пільги.
		Спеціальний комунальний фонд (збори від населення використовуються для реалізації недорогих проектів у сфері енергозбереження та альтернативної енергетики).
3	Данія	Створення розгалуженої й гнучкої інфраструктури, здатної підключати такі джерела.
		Збереження і поліпшення економічних умов для орієнтованих на ринок поновлюваних джерел енергії.
		Надання пріоритетного значення державним науково-дослідницьким програмам у цій сфері.
		Розміщення на шельфі країни вітропарків.
4	Франція	Запровадження зеленого тарифу: держава купує за завищеними цінами надлишки електроенергії, виробленої за допомогою сонячних панелей, – допомагає власникам окупили витрати на їх установку.
5	США	Податкові пільги (30-відсоткові податкові пільги: компанії-виробники устаткування для фотоелектричних і термальних електростанцій, що особливо важливо для будівництва сонячних полів або нових фабрик з виробництва новітніх фотоелектричних елементів; введення в дію нових повітряних турбін невеликої потужності).
		Програма Energy Policy Act (EPA): пільгові кредити на покупку автомобілів, що використовують біопаливо; до 2022 р. довести ринкову частку біопалива до 20% загального споживання пального в країні (або до 107 млн т) тощо.
6	Китай	Концепція енергетичної безпеки, Національний центр дослідження відновної енергетики (China National Renewable Energy Center (CNREC)).

Чинним законодавством України передбачено такі види податкових пільг для ринку відновлюваної енергетики: пільги при оподаткуванні податком на прибуток (ст. 158 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [5]); пільги при оподаткуванні податком на додану вартість (п. 197.16 ст. 197 ПКУ [5]); пільги при оподаткуванні ввізним митом (п. п. 14, 16 ч. 1 ст. 282 Митного кодексу України [4]); пільги при оподаткуванні платою за землю (п. 276.6 ст. 276 ПКУ [5]).

Зелений тариф – економічний механізм, призначений для залучення інвестицій у технології використання поновлюваних джерел енергії. Його величина в Україні коректується залежно від виду генерації та введення потужностей в експлуатацію. Застосування зеленого тарифу зазвичай включає використання таких інструментів: гарантованого доступу до енергомережі; довгострокових контрактів на придбання електроенергії; встановлення відносно високих закупівельних цін, які враховують вартість відновлюваних джерел енергії.

Регіональні або національні енергопостачальники зазвичай зобов'язані купувати електроенергію, вироблену з відновлюваних джерел. У багатьох країнах гарантується придбання електроенергії, що отримується з поновлюваних джерел енергії в рамках довгострокових (15 –25 років) контрактів.

При порівнянні досвіду екологічного оподаткування України та ЄС необхідно відмітити, що в чинному податковому законодавстві практично відсутній такий механізм, як пільгове оподаткування, на відміну країн членів ЄС [4]. Єдиною сферою, яка підлягає пільговому оподаткуванню, є виробництво енергії з відновлюваних джерел енергії. Так, з метою сприяння функціонуванню та розвитку відновлюваних джерел енергії в Україні 2009 року був запроваджений зелений тариф, або спеціальний пільговий тариф, як він може називатися в інших юрисдикціях. Пільговий тариф для зелених проектів в Україні є одним з найвищих у світі, що робить інвестиції у цей сектор дуже привабливим.

Відповідно до Закону України «Про електроенергетику»: зелений тариф – спеціальний тариф, за яким закупається електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) [3].

Початково встановлені в Україні рівні зелених тарифів були одними з кращих у Європі (рис. 1).

Досліджуючи існуючу систему екологічного оподаткування України, необхідно зазначити, що ПКУ передбачено екологічний податок (розділ VIII. «Екологічний податок» [2]), об'єкт та базу оподаткування (рис. 2.)

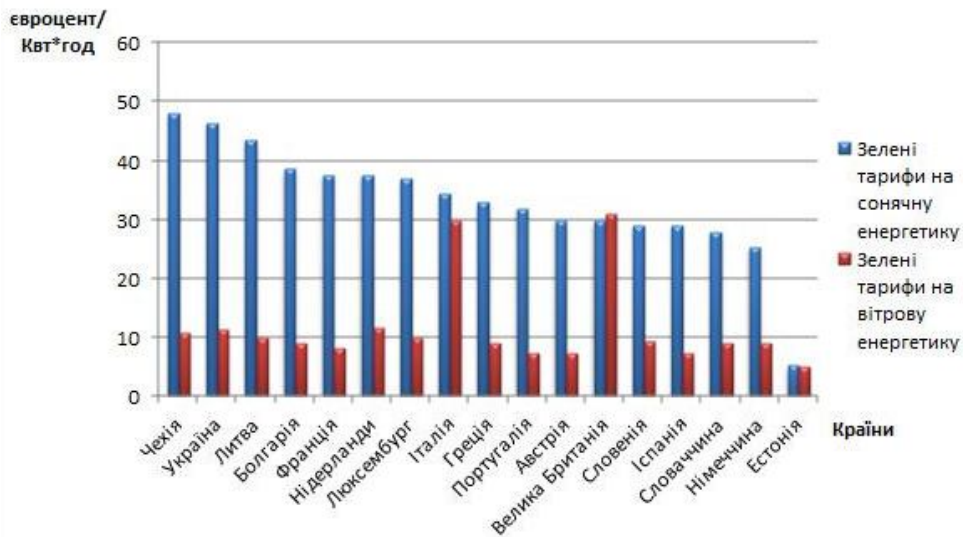

Рис. 1. Зелені тарифи на сонячну та вітрову електроенергію в окремих країнах (складено на підставі даних роботи [9, с. 22])

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕКУ), регуляторний орган в Україні, установлює зелені тарифи для кожної компанії, яка виробляє електроенергію з відновлюваних джерел енергії, та для кожного виду відновлюваних джерел енергії. До таких видів застосовується зелений тариф: вітрові; сонячні; біомаси; малі гідроелектростанції (тобто ті, генеруюча потужність яких не перевищує 10 мВт). Зелені тарифи установлені на період до 1 січня 2030 року та переглядаються на щомісячній основі, при цьому гарантується фіксований мінімальний рівень, установлений в євро. Зелені тарифи застосовуються до новозбудованих проектів, а також до існуючих об'єктів відновлюваної енергії. НКРЕКУ з лютого 2015 року знизила тарифи на відпуск у мережу електроенергії, яка виробляється на сонячних електростанціях, на 55%. Крім того, тарифи для інших видів «зеленої» генерації знижені на 50% [1].

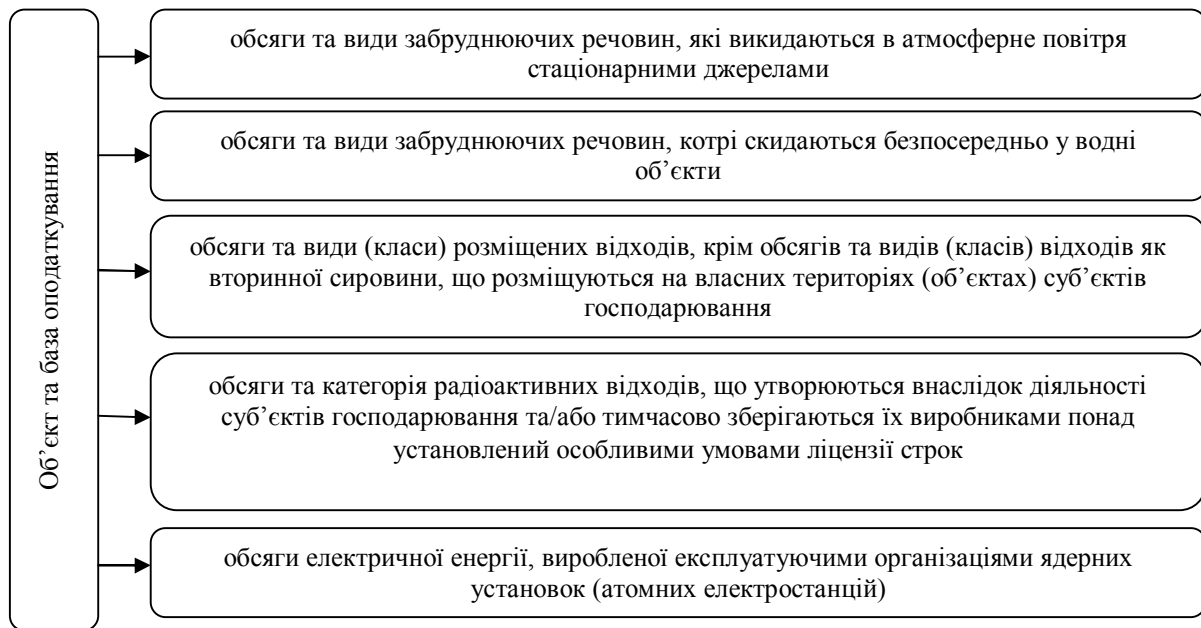

Рис. 2. Об'єкт і база оподаткування екологічного податку відповідно до ПКУ (ст. 232)

Головною проблемою відновлюваної енергетики є невизначеність щодо обсягів використання та обсягів залучення інвестицій, встановленої потужності й кількості станцій, а також можливостей приєднання до електромереж, науково-технологічного розвитку та інших питань, що потребують розроблення і прийняття загальної стратегії розвитку альтернативної енергетики.

Необхідно прискорювати темпи впровадження потужностей відновлюваної енергетики з одночасним зменшенням собівартості виробленої енергії на основі використання новітніх технологій, передусім, вітчизняних розробок. Напрацювання нових технологій і матеріалів дозволить підвищити ефективність, надійність, економічність виробництва. Розвиток вітчизняної науки, її орієнтація на технічні й технологічні проблеми відновлюваної енергетики багато в чому сприятиме розв'язанню цього завдання. Також необхідно скоординувати існуючі напрями досліджень у країні в рамках єдиної програми на засадах узгодження з міжнародними проектами у цій сфері.

Висновки. Незважаючи на ризики та проблеми при провадженні проектів систем енергозабезпечення на основі використання альтернативних джерел енергії, чинна нормативно-правова база надає інвесторам достатні стимули та механізми для забезпечення успішної реалізації та розвитку проектів зеленої енергії в Україні. Світова практика свідчить, що держава є основним ініціатором розвитку альтернативної енергетики, яка, з одного боку, встановлює правила функціонування альтернативної енергетики, а з іншого – забезпечує необхідну правову й ресурсну підтримку, включаючи фінансування та пільгове оподаткування. Саме державна підтримка розвитку альтернативної енергетики в Україні має стати одним з основних чинників подолання енергетичної кризи, удосконалення механізму податкових пільг, що й буде перспективою подальших досліджень. Серед останніх: розроблення системи індикаторів енергетичної безпеки підприємства на підставі індикативного аналізу, кваліметричної оцінки; створення організаційно-інформаційного механізму маркетингового просування інноваційних енергозберігаючих технологій на ринках товарів і послуг України з урахуванням пільгового оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Зелена» енергія в Україні: нові можливості для швидкозростаючих інвестицій. Інформаційний лист // Альтернативна енергетика. – Київ, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bakermckenzie.com/files/Uploads/Documents/Ukraine/nl_kyiv_greenenergy_jan13_ukrainian.pdf.
2. Бондаренко Д. Китай озеленяє енергетику [Електронний ресурс] / Д. Бондаренко. – Режим доступу: <http://world.eizvestia.com/full/kitaj-ozelenyaet-energetiku>.
3. Горбач Д.А. Следующая станция – Франция [Електронний ресурс] / Д.А. Горбач. – Режим доступу: http://www.business.ua/articles/eyewitness/Sleduyuschaya_stanciya_Franciya*-47385/
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

6. Про альтернативні джерела енергії Закон України виданий Верховною Радою України від 20.02.2003 № 555-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.
7. Про електроенергетику: Закон України виданий Верховною Радою України від 16.10.1997 № 575/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
8. Про енергозбереження: Закон України виданий Верховною Радою України від 01.07.1994 № 74/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/94-вр>.
9. Стан і перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні: аналіт. доп. / О.М. Суходоля, А.Ю. Сменковський, А.І. Шевцов, М.Г. Земляний; за ред. О.М. Суходолі. – К.: НІСД, 2013. – 104 с.
10. Шевченко В. Використання енергозберігаючих технологій в країнах ЄС: досвід для України: аналітична записка [Електронний ресурс] / В. Шевченко. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/262/>

УДК 336.225.66

Гільорме Тетяна Вікторівна, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри статистики, обліку та економічної інформатики. **Хрушова Тетяна Вадимівна**, магістрантка кафедри статистики, обліку та економічної інформатики. Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара. **Механізм пільгового оподаткування як чинник активізації впровадження енергозберігаючих проектів**. Проаналізовано активні дії державної влади щодо впровадження проектів відновлюваної енергетики в Україні, механізмів застосування стимулюючого законодавства: зелених тарифів, податкових пільг та інших заходів щодо створення сприятливого інвестиційного клімату для суб'єктів господарювання. Розглянуто роль держави у розв'язанні цього завдання, яке полягає в: удосконаленні законодавчо-нормативної бази на основі не тільки досвіду розвинутих країн, а й власного, створенні науково-технологічної бази для підтримки вітчизняних розробок, стимулюванні бізнесу до впровадження низьковуглецевих джерел енергії, створенні сприятливого середовища для інвестицій і налагодження дієвого контролю за виконанням законодавства та прийнятих рішень.

Ключові слова: альтернативна енергетика, зелений тариф, екологічний податок, податкові пільги, компенсаційні виплати.

УДК 336.225.66

Гільорме Тетяна Вікторівна, кандидат економічних наук, старший преподаватель кафедры статистики, учета и экономической информатики. **Хрушова Тетяна Вадимівна**, магістрантка кафедри статистики, учёта и экономической информатики. Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара. **Механизм льготного налогообложения как фактор активизации внедрения энергосберегающих проектов**. Проанализированы активные действия государственной власти относительно внедрения проектов возобновляемой энергетики в Украине, механизмов применения стимулирующего законодательства: «зеленых» тарифов, налоговых льгот и других мер по созданию благоприятного инвестиционного климата для субъектов хозяйствования. Рассмотрена роль государства в решении этой задачи, которая заключается в: совершенствовании законодательно-нормативной базы на основе не только опыта развитых стран, но и собственного, создании научно-технологической базы для поддержки отечественных разработок, стимулировании бизнеса к внедрению низкоуглеродных источников энергии, созданию благоприятной среды для инвестиций и налаживания действенного контроля за исполнением законодательства и принятых решений.

Ключевые слова: альтернативная энергетика, «зеленый» тариф, экологический налог, налоговые льготы, компенсационные выплаты.

UDC 336.225.66

T.V. Gil'orme, PhD, senior lecturer, Department of Statistics, Accounting and Economy Informatics, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. **T.V. Khrushcheva**, graduate student, Department of Statistics, Accounting and Economy Informatics, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. **Mechanism of tax relief as a factor of energy saving projects implementation**. The paper deals with analysis of state authority activities with regard to the implementation of renewable power generation in Ukraine, as well as mechanisms of introducing the incentive legislation: 'green' tariffs, tax benefits and other means of creating favorable investment climate for business entities. The authors consider the role of the state in solution of the given task through: improvement of legal and regulatory framework on the basis of the developed countries experience on par with national experience, creation of scientific and technical capacities to support national developments, providing business incentives for implementation of low-carbon energy sources, creation of favorable environment for investments and establishment of efficient control over decision-making and legislative execution.

Keywords: alternative energy industry, 'green' tariff, green tax, tax benefits, compensatory payments.